

ISCOADELE ÎN ACTIVITATEA DE INFORMARE DIN EVUL MEDIU (MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ)

ȘTEFAN LEMNY

Lupta țărilor române pentru apărarea libertății și integrității teritoriale a angajat într-o solidară acțiune toate laturile societății românești. Biruințele înscrise în confruntările încheiate pe câmpurile de luptă cu dușmanii țării au fost întregite, în chip armonios, de eforturile diplomației noastre iar toate acestea s-au întemeiat, la rîndul lor, pe o permanentă vigilență din partea statului feudal. Din angrenajul acestei lupte, înnobită de idealul independenței române, rămîne încă puțin elucidat rolul activității de informare, în ciuda unor modeste încercări anterioare¹.

Desigur, condițiile specifice evului mediu au făcut ca această activitate să nu fie apanajul unor instituții specializate, acestea făcîndu-și apariția abia în timpurile moderne. Cu toate acestea, în cadrul activității de informare din evul mediu s-a apelat frecvent la elemente pregătite în mod deosebit pentru recoltarea informațiilor necesare apărării țării. În această categorie încadrăm „iscoadele”. Dar, în același timp domnia a apelat intens la acei oameni care, prin natura indeletnicirii lor, putea suplini, uneori cu mai mult succes, folosirea elementelor „specializate”: solii², negustorii, preoții și alții.

Ne vom referi în cele ce urmează la rolul pe care l-au avut iscoadele în activitatea de informare din Moldova și Țara Românească, precizînd că investigația noastră merge pînă la mijlocul veacului XVII, din motive strict metodologice.

Unele dificultăți în identificarea documentară a iscoadelor provin fie din tăcerea prudentă a izvoarelor, fie din terminologia diversă și incertă sub care acestea apar în textele medievale, cuvîntul „spion” intrînd în lexicon limbii abia spre sfîrșitul evului mediu³. În locul lui, cronicile interne foloseau cuvintele „limbă” (în expresia „a prinde limbă”) ⁴ sau „iscoadă”, termeni care au corespun-

¹ Ioan D. Condurachi, *Solii și agenți ai domnilor moldoveni la Poartă în secolul al XVII-lea*, București, 1920, p. 18—31; idem, *Diplomați români în trecut (sec. XIV—XVII)*, Brașov, 1937, p. 5—7; Ion Bodunescu, Ion Rusu-Șirianu, *Descifrarea unei istorii necunoscute*, Ed. militară, Buc., 1973; C. Neagu, dr. D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, Ed. politică, București, 1975, etc.

² Ștefan Lemny, *Despre contribuția solilor la lupta pentru apărarea țărilor române*, *Anuarul Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol*, XIV, 1977, p. 285—295.

³ Silavian Alexandru, *Tainele războiului nevăzut*, București, 1935, p. 8.

⁴ V. Bogrea, *Note la istoria limbii. Înțelesul cuvîntului „limbă”*, *Revista istorică*, II, 1916, nr. 10—12, p. 187.

denți atît în limbile romanice cît și în cele slave sau chiar în limba turcă. Dacă cuvîntul „limbă” poate desemna o persoană prinsă de dușman și silită să dea informații, cuvîntul „iscoală” indică persoana care se indeletinicea în mod deosebit cu obținerea secretă de informații. În documentele slavone, iscoadele sînt desemnate prin cuvintele „ishodniki”, „shodniți” sau „nașago liudi”⁵, iar în cele latinești prin „homines nostri”, „speculator” și, mai rar — în cazul operei lui Bonfinius spre exemplu prin „explorator”⁶. Trebuie precizat că termenul de „speculator” avea și accepția de „testis oculatus”, iar prin „speculatores” erau denușii și soldații, cum arată numele încălțămîntei lor (speculatoria)⁷.

Rezultă, așadar, din punct de vedere metodologic, că identificarea iscoadelor în documentele epocii nu poate fi limitată la simpla urmărire a termenilor sub care apar, ci trebuie avut în vedere întregul context factologic.

Referindu-ne la rolul iscoadelor în activitatea de informare, nu putem ignora cadrul general în care ele și-au desfășurat activitatea. Aflate într-o zonă în care interesele Imperiului otoman interferau cu cele ale statelor creștine, Moldova și Țara Românească au constituit unul din centrele spre care și-au îndreptat atenția statele vecine pentru obținerea diferitelor informații. Cea mai perseverentă și interesată în supravegherea acestor țări s-au dovedit a fi Poarta otomană care a întreținut aici o adevărată rețea de iscoade. Acesta constituia un aspect al vastei activități de informare desfășurată de Imperiul otoman în Europa⁸. După cucerirea Constantinopolului — arată *Letopiseșul Cantacuzinesc* — Poarta „trimise iscoade ca să vază unde iaste țară slabă și bogată, să se lege de ea și să o ia”⁹, iar Belsius consemna și el că „sultanul trimite pretutindeni, la toate popoarele și întreține acolo... iscoade”¹⁰. Între țările spre care Poarta a trimis iscoade, țările române, prin poziția lor, au constituit un centru important. „Căci turcii aud cu urechile” scria boierul Neagu (1480) pentru a aminti supravegherea existentă¹¹, iar lui Franco Siveri, secretarul lui Petru Cercel, nu-i scăpa observația că „beglerbegul (Rumeliei) avea spioni” în Țara Românească¹². Referindu-se la intenția lui Mihai Viteazul de a trece Dunărea (1497), Cronica lui Balthazar Walther menționa că sultanul află îndată de acest plan „prin spioni sau trădători ascunși”¹³. Alături de Poartă, hanatul tătarăsc din Crimeea era deopotrivă de interesat în trimiterarea unor iscoade pentru a se informa în cele două țări române. Despre un „emisar sau spion”¹⁴ al hanului Cantemir la Iași pomeneste Samuel Twardowski în jurnalul călătoriei sale la Poartă (1622).

⁵ Fr. P. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico Graeco-latium...*, Vindobona, 1862, p. 274; I. Condurachi, *Diplomați români în trecut...*, p. 5.

⁶ I. Condurachi, op. cit.; Mihail P. Dan, *Un stegar al luptei antitomane. Jancu de Hunedoara*, Editura militară, București, 1973, p. 176—177; Ioan Nădejde și Amelia Nădejde-Gesticone, *Dicționar latin-român...*, Iași, 1913, p. 234, 620.

⁷ Mihail P. Dan, op. cit., p. 186.

⁸ *Călători străini despre țările române*, vol. I, îngrijit de Maria Holban, Editura științifică, București, 1968, p. 164; vol. III, p. 408; *Cronici turcești privind țările române, Extrase*, vol. I, sec. XV — mijloc sec. XVII, volum întocmit de Mihail Guboglu și Mustafa Mehmed, Editura Academiei R.S.R., București, 1966, p. 421; I. Nistor, *Contribuții la relațiunile dintre Moldova și Ucraina în veacul al XVII-lea*, Academia Română, Mem. Secț. Ist., seria III, tom. XIII, p. 212; N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. III, București, 1901, p. VI.

⁹ *Istoria Țării Românești. 1290—1690. Letopiseșul Cantacuzinesc*, Ediție critică întocmită de C. Grecescu și D. Simonescu, Editura Academiei R.P.R., 1960, București, p. 201.

¹⁰ *Călători străini...*, vol. II, București, 1970, p. 190.

¹¹ I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și Țara Ungurească în sec. XV și XVI*, vol. I, București, 1905, p. 276.

¹² *Călători străini...*, vol. III, București, 1971, p. 32, 34.

¹³ Dan Simonescu, *Cronica lui Balthazar Walther despre Mihai Viteazul în raport cu cronicile interne contemporane*, *Studii și materiale de istorie medie*, vol. III, 1959, p. 93.

¹⁴ *Călători străini...*, vol. IV, București, 1972, p. 501.

Dar iscoadele care veneau în țările române erau trimise adesea și de suveranilor celorlalte state vecine, în legătură cu aceeași poziție favorabilă pe care aceste țări o aveau în furnizarea de informații. Mențiunile pe care le avem în acest sens sînt în special din epoca lui Mihai Viteazul și ele reflectă clar îngrijorarea creată la curțile monarhilor vecini în legătură cu intențiile domnului. Astfel venise în Țara Românească Giovanni Da Marini Poli, trimis de Rudolf II pentru a ține legătura cu diverși informatori întreținuți aici de curtea imperială¹⁵. În același timp, la Alba Iulia se afla un „gentilom” trimis de cancelarul Poloniei „mai degrabă pentru a spiona ce anume se tratează în taină... privind războiul”¹⁶. Iscoadele trimise de Polonia (tot în legătură cu supravegherea lui Mihai Viteazul), sînt atestate și în Moldova¹⁷. Prezența unui „informator polonez” venit în Moldova pentru „a iscodi” rostul misiunii lui Nasciokin, este amintită și mai tîrziu, sub Vasile Lupu¹⁸.

În lupta pentru securitatea țărilor române o importanță deosebită a revenit acțiunilor de depistare a iscoadelor venite pentru a se informa asupra situației de aici și a furniza informațiile dorite de celelalte state. Domnia a manifestat, din această cauză, o permanentă suspiciune față de elementele străine (soli, negustori, simpli călători), luînd măsuri pentru preîntîmpinarea posibilității lor de a spiona. Astfel, în 1594, Iani grecul din București recunoștea că i s-au restituit obiectele și banii luați pentru bănuielele de a fi spion¹⁹. Teamă și precauția lui Mihai Viteazul față de intrigile și iscoadele dușmanilor îl făceau pe acesta să „nu poată suferi om lîngă dînsul”²⁰. Pedepsele aspre împotriva iscoadelor depistate erau acte de intimidare dictate de rațiunile superioare ale securității țărilor române. Despre unul „ce a fost prins ca iscoadă la noi”, Neagoe Basarab scria brașovenilor: „Și ne-ați trimis vorbă să nu ne grăbim a-l omori, ci să cercetăm bine lucrul lui. Deci am trimis iarăși pe urma lui și dacă vom afla din nou că a umblat astfel, să știți... că-l voi pune într-o țapă cît mai înaltă”²¹, pedeapsă la care apelase și Vlad Tepeș tot împotriva iscoadelor²². Într-o scrisoare către Maximilian, Ioan Belsius relatează și el că „a fost prins un servitor oareșicare al lui Alexandru venit ca spion de la Constantinopol” fiind tras în țepă după ce și-a mărturisit fapta²³. Asprimea acestor pedepse a avut uneori efectele scontate de vreme ce turcii, pentru a-l supraveghea pe Mihai Viteazul, foloseau „spioni sau trădători ascunși, căci nici unul dintre turci nu putea ajunge neprimejduit pe pămînturile Țării Românești”²⁴.

Dar, ca și celelalte state, țările române au luptat nu numai pentru depistarea iscoadelor străine, ci au întreținut, la rîndul lor, o activitate asemănătoare pusă în slujba apărării și securității. Un capitol aparte al acestei activități a fost trimiterea de iscoade chiar între țările române. Deși schimbul de informații între ele era deosebit de intens, regimul de instabilitate politică la nordul Dunării ca și trimiterea doar în parte a unor informații dorite au stînjinit asigurarea promptă și permanentă cu informații între țările noastre. Din aceste motive s-a apelat adesea la serviciile iscoadelor.

Socotelile Brașovului conțin numeroase mențiuni de solii trimise în Moldova și Țara Românească ca și în Imperiul otoman pentru obținerea de informații

¹⁵ Călători străini..., III, p. 236.

¹⁶ Ibidem, IV, p. 13.

¹⁷ P. P. Panaitescu, *Mihai Viteazul*, București, 1936, p. 201.

¹⁸ Călători străini..., V, București, 1973, p. 625.

¹⁹ N. Iorga, *Relațiile comerciale ale țărilor noastre cu Lembergul. Regeste și documente din arhivele orașului Lemberg...*, București, 1900, p. 100.

²⁰ Carol Gölner, *Despre aparatul diplomatic al lui Mihai Viteazul*, în *Anuarul Institutului de istorie din Cluj*, tom. IX, 1966, p. 86; cf. N. Iorga, *Acte și fragmente privitoare la istoria românilor*, vol. I, București, 1895, p. 160—167.

²¹ I. Bogdan, *Documente...*, p. 149—150; vezi și I. Condurachi, *Diplomați români...*, p. 6—7.

²² N. Iorga, *Istoria lui Ștefan cel Mare pentru poporul român*, Editura pentru literatură, București, 1967, p. 69.

²³ Călători străini..., II, p. 155.

²⁴ Dan Simonescu, *op. cit.*, p. 93.

în legătură cu marile pregătiri militare ale turcilor²⁵. Despre prezența, în Țara Românească a unui brașovean presupus a fi spion vorbește și Ioan Belsius într-un raport către arhiducele Maximilian²⁶. Din secolul al XVII-lea, trimiterea iscoadelor din Ardeal se intensifică. Într-o scrisoare către bistrițeni (2 aprilie 1601), Sigismund Báthory le cerea „să trimeată cu bună îngrijire în toate părțile spioni”²⁷, iar într-o altă scrisoare, Basta le mulțumea pentru că „trimițind spioni (în Moldova — Șt. L.) păziți în toate părțile...”²⁸. Cîteva documente vorbesc și de trimiterea unor iscoade din Moldova și Țara Românească în Ardeal. Scriind castelanului Liovului, Ieremia Movilă recunoștea că „ne-au sosit diferite știri de la spionii noștri pe care îi avem în Ardeal”²⁹, iar Franco Sivori spunea că Petru Cercel era informat mai înainte de diferitele acțiuni pe care urma să le întreprindă în pribegia sa în Transilvania „prin spioni și datorită dărniceii sale”³⁰.

Activitatea de informare prin intermediul iscoadelor s-a concentrat însă stăruitor asupra Porții care urmărea planuri coteropitoare în această zonă. Scopul trimiterii iscoadelor în Imperiul otoman era „să poată afla și înțelege puterile și oastea inamicilor și tot planul războiului fiindcă — cum scria Petru Rareș — loviturile prevăzute sînt mai puțin stricătioase”³¹. Trimiterea iscoadelor din Moldova și Țara Românească în Imperiul otoman apare ca o constantă în activitatea de informare din țările române. Scriind solilor săi din Ungaria (20 iulie 1475), Ștefan cel Mare le amintea de știrile transmise de iscoadele pe care le are în Turcia³²; într-o scrisoare către brașoveni (9 iulie 1480), același voievod se referea la „iscoadele noastre care ajung la ei (la turci — Șt. L.) și care așa ne spun, că turcii și alte oști sînt gata și pîndesc”³³, iar în alt loc, el spunea: „noi de asemenea vă înștiințăm și întărim că ținem în Turcia oamenii noștri”³⁴. De asemenea, scriind sibienilor, Neagoe Basarab arăta că „am trimis pe oamenii noștri la împăratul turcesc” după știri³⁵, iar puțin mai tîrziu (1523), Pirvu Craiovescu se referea și el la „oamenii noștri trimiși (la turci — Șt. L.) să-i iscodească bine și să afle ce este adevărat”³⁶. Pentru domniile lui Petru Rareș³⁷, Despot Vodă³⁸, Petru Cercel³⁹ există mențiuni care atestă în continuare folosirea iscoadelor în activitatea de informare. Un moment de intensă preocupare în acest sens îl constituie domnia lui Mihai Viteazul. Înaintea ostilităților contra Porții din 1595, informațiile furnizate de o iscoadă a voievodului muntean, în legătură cu lipsa de hrană a turcilor, au contribuit într-o mare măsură la începerea ostilităților tocmai în acest moment⁴⁰. Despre trimiterea iscoadelor la sud de Dunăre din porunca lui Mihai Viteazul relatează și Lubienetki căruia voievodul i-a spus că „au adus veste spioni, mei” despre turci⁴¹. De asemenea, în raportul lui Ștefan Szuhay și Nicolae Istavanffy aflați în misiune la Tîrgoviște (1598) se consemna că „după spionii lui

²⁵ Hurmuzaki — Iorga, *Documente*, XI, p. 68.

²⁶ *Căldători străini*..., II, p. 180.

²⁷ Iorga — Hurmuzaki, *Documente*, XV/2, p. 780—781.

²⁸ *Ibidem*, p. 795.

²⁹ I. Condurachi, *op. cit.*, p. 6; P. P. Panaitescu, *Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul*, București, 1936, p. 18.

³⁰ *Căldători străini*..., III, p. 44, 60.

³¹ Al. Papiu-Ilarian, *Tesaurul de monumente istorice*..., I, p. 42.

³² I. Bogdan, *Documentele lui Ștefan cel Mare*, vol. II, ..., București, 1913, p. 325.

³³ *Ibidem*, p. 356—357.

³⁴ *Ibidem*, p. 359—360.

³⁵ Șt. Nicolaescu, *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul în sec. XV—XVI*..., București, 1905, p. 23.

³⁶ P. P. Panaitescu, *Documente slavo-române din Sibiu 1470—1653*, București, 1938, p. 29.

³⁷ Al. Papiu-Ilarian, *op. cit.*, I, p. 42.

³⁸ *Căldători străini*..., II, p. 172 și 208.

³⁹ *Ibidem*, III, p. 23.

⁴⁰ Hurmuzaki — Iorga, *Documente*, XII, p. 54, 55; N. Iorga, *Istoria lui Mihai Viteazul*, Editura militară, București, 1968, p. 172.

⁴¹ *Căldători străini*..., III, p. 499.

Mihai, nu va ieși (la război) sultanul⁴². Se pare chiar că există o anumită specializare pentru recoltarea informațiilor: din Imperiul otoman în Țara Românească și din hanatul tătarăsc în Moldova, fără ca delimitarea aceasta să fie absolută. Astfel se poate explica de ce, întrebând fiind de Lubienetki de veștile primite despre tătari și turci, Mihai Viteazul a răspuns: „dar despre tătari aștept vești de la voi. Spionii mei nu mi-au dat nici o știre sigură”⁴³. La rîndul lor, polonezii primeau știri despre turci și tătari de la domnul Moldovei: „atît în oștile împărătești, cît și în cele tătarăști avem spionii noștri, dar veștile ce ne-ar veni de la dinșii le vom împărtași fără întîrziere mării tale”, scria Ieremia Movilă starostelui de Kamenîța (1596)⁴⁴. Activitatea generală de obținere a informațiilor dovedește neîndoind că din aceleași motive de securitate, domnii Moldovei și Țării Românești au fost în permanență interesați de cunoașterea intențiilor politice și ale celorlalți vecini. Într-o scrisoare către Poartă, Petru Rareș se referea la faptul că „pentru știri grabnice avem oamenii noștri trimiși ca să iscodească”⁴⁵. Un alt document amintește de folosirea unei „iscode în țara leșască”⁴⁶, iar Ioan Neculce, referindu-se, într-o perioadă mai târzie, la trimiterea lui Luca viestierul în solie la Moscova, scria despre domnitor (Dumitrașco) „că-l trimite iscodă”⁴⁷. Aceste informații, deși atestă o activitate de informare și asupra statelor vecine prin intermediul iscodelelor, sînt însă prea sumare pentru a permite decodarea unelor concluzii mai largi.

Si mai greu de reconstituit rămîne modul în care iscodele își desfășurau activitatea. Numele acelora de a căror fapte și curaj se leagă atîtea momente din umbră atît de importante istoriei au rămas necunoscute. Documentele au evitat să le consemneze pentru a nu periclită succesul acțiunilor. Întîmplător doar un document amintește „de un boieriu, anume Sari ce are fecior ci umblă iscodă în țara leșască de spune la noi tot ce fac ei”⁴⁸. Informația este prețioasă căci indică rangul social din care se puteau recruta unele iscode. Pentru acțiuni mai simple care constau doar în cunoașterea unei stări generale de spirit în rîndul populației se trimiteau oameni de condiție mai modestă. Așa procedau, bunăoară, brașovenii care trimiteau ca iscode în Țara Românească oameni din satele Ardealului sau din Șchei cu misiunea de a se amesteca între săteni și negustori și a „prinde zvonurile” care circulau în rîndul lor⁴⁹.

Este de la sine înțeles că iscodele se recrutau dintre oameni care aveau calitățile cerute de o asemenea îndeletnicire. Despre iscodă sa, Ștefan Erdely spunea că „fiind acesta bun și om deștept să-l trimiteți iarăși cu graba... să vadă și să aducă știri sigure”⁵⁰. Înaintea acțiunilor de informare iscodele primeau și anumite instrucțiuni în acest sens: „am trimis în două rînduri spionii noștri pentru știri... cu învățătura aceasta, ca să vadă și să cerceteze acolo în tot felul starea țării și întorcîndu-se să ne lămurească apoi cu toată dreptatea”⁵¹. De asemenea, trimiterea iscodelelor în țări vecine obliga la pregătirea lor pentru o bună cunoaștere a limbilor respective, așa cum putem deduce și dintr-o scrisoare a voievodului Ardealului că „a venit de la Constantinopol un tînăr pe care-l ținea pentru a învăța turcește”⁵². Înșușindu-și limba și obiceiurile, iscodele mai abile

⁴² *Călători străini...*, IV, p. 104.

⁴³ *Călători străini...*, III, p. 496.

⁴⁴ P. P. Panaitescu, *Documente privitoare la istoria lui Mihai Viteazul...*, p. 38.

⁴⁵ *Documente turcești privind istoria României*, vol. I, 1455—1774, întocmit de Mustafa A. Mehmed, București, 1976, p. 11.

⁴⁶ N. Iorga, *Documente noue, în mare parte românești relative la Petre Șchiopul și Michai Viteazul*, *Anal. Acad. Rom.*, seria II, Mem. sect. ist., tom. XX, p. 45.

⁴⁷ Ion Neculce, *Letopiseșul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, text stabilit, glosar, indice și studiu introductiv de Iorgu Iordan, ediția a II-a revăzută, București, E.S.P.L.A., 1959, p. 211.

⁴⁸ N. Iorga, *op. cit.*, p. 457.

⁴⁹ N. Iorga, *Brașovul și românii. Scrisori și lămuriri*, București, 1905, p. 73.

⁵⁰ Hurmuzaki—Iorga, *Documente*, XV/2, p. 995.

⁵¹ *Ibidem*, p. 984.

⁵² Hurmuzaki, *Documente*, XII, p. 54.

reuşeau să se strecoare printre slujbaşii curţilor unde spionau. Faptele lor nu erau lipsite însă de mari riscuri. Un asemenea caz, cînd o iscoadă valahă travestită în slujbaş al Porţii, a fost descoperită, relatează Mehmed Halifa în *Istoria sa*: „Un tînăr voinic a apucat de mijloc pe cineva îmbrăcat ca unul de la serhat şi a strigat: „Bre musulmane, acest individ este iscoadă” şi, punînd mîna pe el, l-au dus imediat la kehaia. Cel care l-a prins era din Ineu şi l-a cunoscut dinainte. Imbrăcămintea îl trăda. A fost dus în faţa marelui vizir care l-a predat lui Muhzir aga spre a-i veni de hac”⁵³.

Datorită riscurilor la care se supuneau iscoadele şi datorită importanţei informaţiilor, acţiunile acestea de informare necesitau subvenţionarea lor de către domnie cu fonduri speciale. Mărimea sumei depindea de importanţa şi dificultatea misiunilor, pe care iscoadele urmau să le îndeplinească⁵⁴. Pentru acţiuni mai simple, plata era „de tot mică”⁵⁵, variînd în jur de 4 aspri pe zi. Alteori, pentru acţiuni mai dificile, fondurile erau sporite. Din acest motiv, Ştefan Răzvan cerea bani cancelarului Poloniei („spre a putea trimite iscoade”) ⁵⁶, iar Mihai Vi-teazul dăruia moşii iscoadelor pe care le-a trimis la Belgrad ⁵⁷.

Greu de recompus, fiindcă au intrat repede în anonimat, faptele la care ne-am referit dovedesc existenţa unei activităţi de informare, desfăşurată prin folo-sirea iscoadelor, încă înaintea lui Constantin Brîncoveanu în timpul căruia această activitate se dezvoltă foarte mult.

Din cele prezentate, se poate observa rolul important care a revenit iscoa-delor în activitatea de informare din cele două ţări române, rol care dovedeşte, odată mai mult, caracterul organizat şi eficient al activităţii de informare exis-tente aici. Acest aspect contribuie în ultimă instanţă la înţelegerea mai largă a societăţii feudale româneşti sub raportul organizării ei interne şi a relaţiilor externe.

LES ESPIONS DANS L'ACTIVITÉ D'INFORMATION DU MOYEN ÂGE (LA MOLDAVIE ET LA VALACHIE)

R é s u m é

Le travail se propose de présenter un aspect de l'activité d'information dé-ployée par les pays roumains au Moyen Âge, en se fixant, par considérations méthodologiques à la Moldavie et à la Valachie jusqu'à la moitié du XVII-e siècle. On précise dès le début, les fonctions majeures que les informations ont accomplies dans la lutte pour la sécurité et pour l'indépendance des pays roumains.

De l'activité secrète d'information, l'étude relève le rôle des espions („iscoade”), des gens qui s'occupent spécialement à obtenir et à transmettre les nouvelles.

Les documents y recherchés mettent en évidence leur active contribution pour la sécurité de l'état dans les conditions des vicissitudes historiques.

⁵³ *Cronici turceşti...*, vol. II, întocmit de Mihail Guboglu, Editura Academiei R.S.R., Bucureşti, 1974, p. 201—202.

⁵⁴ Hurmuzaki—Iorga, *Documente*, XI, p. 789.

⁵⁵ Iorga N., *Braşavul şi românii...*, p. 282.

⁵⁶ R. Rosetti, *Evoluţia mijloacelor şi a tipului de fapte care a războiului de la moartea lui Ştefan cel Mare pînă la aceea a lui Matei Basarab. II, Organizarea, Academia Română, Mem. secf. Ist., seria III, tom. XI, p. 273.*

⁵⁷ Ioachim Crăciun, *Cronicarul Szamosközy şi însemnările lui privitoare la românii, 1566—1608*, Cluj, 1928, p. 117.